

**VOOR EEN STERK &
GEZOND DANTUMADIEL**

**EEN BETROUWBARE
EN DIENSTBARE GEMEENTE**

**EEN VEILIGE
EN VERANTWOORDELIJKE
LIBJENDE MIENSKIP**

Verkiezingsprogramma 2022-2026

INLEIDING

CDA Dantumadiel: Bestjoerlik belutsen!

We wonen in een prachtige gemeente met veel groen, ruimte en voorzieningen. Dit willen we natuurlijk voor onszelf behouden, maar ook voor onze kinderen en de generaties na ons. Als wij nu niet doen wat nodig is, zitten zij straks met problemen zoals: hoge schulden, verdeeldheid, verruwing, overlast, vervuiling, werkloosheid e.d. Het gaat ons om de toekomst van iedereen.

Natuurlijk willen we ook anderen (toeristen) van onze mooie omgeving en cultuur laten genieten en we willen dan ook graag investeren (bijvoorbeeld fiets- en wandelpaden) en particulier initiatief op het gebied van toerisme faciliteren, maar wel naar aard en schaal.

CDA Dantumadiel is een lokale politieke partij, die het eigen initiatief ondersteunt. Waarden, zoals een solidaire samenleving en menselijke waardigheid, waarbij iedereen meetelt en meedoet, versterkt en behoudt. Daarom willen we samen met u/jullie de komende jaren bouwen aan een mooiere, financieel stabiele gemeente, waar het goed wonen, werken, maar bovenal goed leven is.

Bestjoerlik belutsen

CDA Dantumadiel maakt in de huidige raadsperiode voor het eerst geen deel uit van de coalitie. Natuurlijk wil CDA Dantumadiel graag weer bestuurlijke verantwoordelijkheid nemen en we hopen dan ook de huidige vijf zetels te behouden en wellicht onze fractie uit te breiden. We hebben echter ook andere partijen nodig om gezamenlijk Dantumadiel te besturen en vooruit te helpen. De titel van dit verkiezingsprogramma luidt dan ook: Bestjoerlik belutsen!

Namens de commissie verkiezingsprogramma 2022 – 2026 CDA Dantumadiel

*Herre Boskma
Ytzen Dijkstra
Klaas Houtstra
Wander Slomp
Sietze Wijbenga*

Vastgesteld door ALV CDA Dantumadiel - Najaar 2021

VISIE EN UITGANGSPUNTEN CDA

In de visie van het CDA is ieder mens van waarde en komt ieder mens pas echt tot zijn recht in relatie tot anderen. Mensen zijn betrokken bij elkaar, de samenleving en de toekomst. Het CDA wil vooral een partij zijn die mensen verbindt. Het CDA is niet van tegenstellingen en het uitvergroten van verschillen, maar wil bruggen slaan naar anderen. Juist reële opvattingen en respect voor elkaar en elkaars meningen geven ruimte voor verschil. Wij hebben allemaal een persoonlijke verantwoordelijkheid voor een inclusieve samenleving, waarin ieder mens tot zijn of haar recht kan komen. In de christendemocratie gaat het om het zoeken van nieuwe wegen op basis van bestendige waarden. Het CDA heeft als christendemocratische partij de Bijbel en de christelijke-sociale traditie als blijvende bronnen voor zingeving en inspiratie.

Voor het dagelijkse politieke handelen hanteert de christendemocratie de volgende vier uitgangspunten.

1. Gespreide verantwoordelijkheid houdt in dat politiek voor het CDA begint met de erkenning van het maatschappelijk initiatief. Dat vraagt om politici die vertrouwen geven aan initiatieven van inwoners en die lef tonen om los te laten waar het kan en vast te grijpen waar het moet. Het CDA redeneert altijd eerst vanuit de samenleving. De overheid, maar ook de markt, ziet het CDA als instrumenten van de samenleving.

2. Solidariteit betekent dat we bereid zijn om ons als samenleving in te zetten voor anderen. Het CDA ziet veel positieve ontwikkelingen en initiatieven als het gaat om betrokkenheid bij mensen. Daar staat tegenover dat we ons verzetten tegen onverschilligheid en egoïsme en tegen ophitsing en het zaaien van verdeeldheid.

3. Publieke gerechtigheid houdt in dat grondrechten en de democratische rechtsstaat de grondslag zijn voor democratische politiek. De overheid moet integer en betrouwbaar zijn, grenzen stellen en onrecht bestrijden.

4. Rentmeesterschap betekent dat we zorgdragen voor de natuur en de cultuur die we hebben geërfd van onze voorouders en die we overdragen aan volgende generaties. Het betekent ook dat we zorgvuldig omgaan met gemeenschapsgeld.

SAMENLEVING EN MEEDOEN

Sterke dorpen

Ook de komende jaren willen we blijven werken aan sterke dorpen en buurten; aan een samenleving waar alle mensen zich veilig en thuis voelen, omdat ze weten dat er altijd iemand is die naar hen omkijkt. Niemand staat er alleen voor. Een sterke samenleving van betrokken gemeenschappen is gebouwd op samenhang en gedeelde verantwoordelijkheid en geeft mensen directe invloed op hun eigen leefomgeving. De lokale overheid is bovenal dienstbaar aan inwoners, bedrijven, verenigingen en organisaties. Een sterke samenleving laat meer ruimte voor eigen keuzes. Dat betekent minder regels van bovenaf en meer zeggenschap voor inwoners zelf.

Cultuur- en sportverenigingen

De cultuur- en sportverenigingen zijn onmisbaar in onze dorpen. Naast de kerkgemeenschappen zorgen ook deze verenigingen voor solidariteit en verbinding in onze dorpsgemeenschappen. Deelneming moet ook vanuit de gemeente gestimuleerd worden.

Dat betekent concreet:

1. CDA Dantumadiel is tegen verdere bezuinigingen op de muziekschool De Wâldsang.
2. Ieder kind moet kunnen sporten of een muziekinstrument (leren) bespelen, indien nodig met financiële ondersteuning vanuit de gemeente.

Stimuleringsregeling DOM (DorpsOntwikkelingsMaatschappij)

In de dorpen Broeksterwâld, Driezum/Wâlterswâld en Rinsumageast zijn sinds 1 januari 2019 zogenoemde DOM-projecten gestart. Een DOM is een DorpsOntwikkelingsMaatschappij, bestaande uit een groep enthousiaste en ondernemende dorpsbewoners. Bij DOM krijgt het dorp geen geld voor de uitvoering van de plannen, maar wel voor het proces voorafgaand aan die concrete plannen. De DOM stimuleert en ondersteunt ideeën voor verbetering van de woon- en leefomgeving. De DOM kan diverse projecten in gang zetten. CDA Dantumadiel wil de komende jaren de drie DOM's in Dantumadiel extra stimuleren en faciliteren.

Dienstverlening gemeente

De dienstverlening door de gemeente moet persoonlijk zijn. Het oude principe dat de gemeente er voor haar inwoners is en niet andersom moet weer volop gelden. De inwoners moeten niet geconfronteerd worden met overbodige regels. Nu worden uitkeringsgerechtigden onnodig geconfronteerd met het indienen van veel papierwerk, bovendien wordt de ambtelijke organisatie onnodig belast met controlewerkzaamheden. Vertrouwen moet het uitgangspunt zijn!

Dat betekent concreet:

1. Mensen met een bijstands- of aanvullende bijstandsuitkering moeten bij een verzoek om kwijtschelding kunnen volstaan met de zogenoemde verkorte toets kwijtschelding.
2. Een teruggaaf inkomstenbelasting moet tot een bedrag van € 1.200 per jaar aangemerkt worden als een vrijgestelde gift en wordt niet verrekend met de ontvangen bijstandsuitkering.

Werken

Betaald werk, maar ook vrijwilligerswerk, zorgt voor structuur en participatie. Dat laatste is belangrijk, omdat 'meedoen' vertrouwen geeft en onze inwoners ontwikkelt tot zelfstandige, mondige en verantwoordelijke mensen, die erbij horen. Naast het betaalde werk kan een samenleving niet zonder de vele taken waarin vrijwilligers hun steentje bijdragen. De samenleving mag een beroep doen op diegenen die (tijdelijk) geen betaalde baan hebben, maar wel in staat zijn om een bijdrage te leveren. Ook mensen met een arbeidsbeperking hebben recht om mee te doen in het arbeidsproces, via het werk-/leerbedrijf Dokwurk (voorheen NEF). CDA Dantumadiel vindt meedoen en werken een basisrecht voor iedere inwoner.

Werkgelegenheid en arbeidsmarkt

Gemeenten krijgen bij het stimuleren van werkgelegenheid een steeds grotere rol. Dit biedt kansen om goede samenwerkingsverbanden op te zetten. CDA Dantumadiel is van mening dat de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt verbeterd moet worden. Het onderwijs en herscholing moeten meer vraaggericht zijn om in te spelen op de arbeidsvraag. Er is nu al een gebrek aan vaklui (ambachtslieden) op verschillende terreinen.

Om de werkgelegenheid te voorzien van een extra impuls vindt CDA Dantumadiel dat aanbestedingen zoveel mogelijk lokaal moeten worden ondergebracht, in ieder geval binnen de huidige hoogte van de aanbestedingsgrens. Jongeren (18 – 27 jaar) zijn de leeftijdsgroep die speciale aandacht behoeven. Alle jongeren die een bijstandsuitkering aanvragen, moeten direct aan de slag in een leer-werktraject. Ten aanzien van eenoudergezinnen die leven van een bijstandsuitkering vindt CDA Dantumadiel dat er sprake moet zijn van een goede balans tussen de ouderlijke zorgplicht en het zich beschikbaar stellen voor de arbeidsmarkt. De gemeente moet met name voor deze groep extra inspanningen doen bij het doorgeleiden naar werk. De maatschappelijke impact op het hebben van werk is enorm, want de meerwaarde is zoveel meer dan inkomen alleen!

Dat betekent concreet:

1. Inzetten op gerichte (her-)scholing en/of training on the job.
2. Inzetten op vrijwilligerswerk wanneer betaald werk (nog) niet mogelijk is.

De zondag rustdag, moment van rust en bezinning

CDA Dantumadiel hecht aan waarden en traditie, zo ook aan de zondag als de dag die in onze cultuur is uitgegroeid tot een rustmoment van bezinning, ontmoeting en kerkgang. We moeten onze ogen echter niet sluiten voor de wensen en gebruiken van zo langzamerhand een meerderheid in onze gemeente. Relatief veel inwoners van Dantumadiel gaan op de zondag winkelen in de buurgemeenten. CDA Dantumadiel is geen voorstander van het vrijlaten van de openstelling van de winkels.

Dat betekent concreet:

- Mochten er meer lokale signalen voor – beperkte – openingstijden op de zondag worden waargenomen, dan is CDA Dantumadiel bereid hierover in de raad met een open blik te discussiëren.

Opvoeding jeugd en onderwijs

De scholen moeten goed en veilig bereikbaar zijn. De huisvesting moet in orde zijn, met name de ventilatie. De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor de vervangende nieuwbouw. Indien er voldoende budget voor de kapitaallasten (rente en aflossing) kan worden gevonden dan is CDA Dantumadiel positief met betrekking tot de ontwikkeling van brede scholen. Een voorwaarde is dat de identiteit van de scholen in stand kan blijven. De gemeente bevordert het bewegingsonderwijs door de sportfaciliteiten op orde te hebben. De gemeente stimuleert het beoefenen van sport. Voor minder draagkrachtige ouders is het mogelijk om een financiële vergoeding te krijgen voor het lidmaatschap. Ieder kind moet kunnen sporten.

De gemeente moet laaggeletterdheid voorkomen/beperken door het faciliteren van de samenwerking van de bibliotheek met de scholen door in alle scholen een uitleenpost te hebben.

Vroege signalering door scholen van problemen in gezinnen en/of kinderen is van essentieel belang. Een goede en warme overgang van peuter naar basisonderwijs draagt bij aan vroege signalering. Een maatschappelijk werker van de gemeente houdt nauw contact met de scholen en coördineert de hulpvragen. De gemeente overlegt met de scholen of ze de pleinen ook na schooltijd open willen houden. Als het nodig is, draagt de gemeente bij aan een nieuwe inrichting van de pleinen.

Dat betekent concreet:

1. Het op korte termijn optimaliseren van de ventilatie in alle schoolgebouwen.
2. Iedereen moet kunnen bewegen en sporten.
3. Bij iedere school een uitleenpost voor leesboeken.

Voldoende en betaalbare woningen

Al een flink aantal jaren is er in alle dorpen van Dantumadiel veel belangstelling voor bouw kavels. CDA Dantumadiel vindt dat er naar behoefte gebouwd moet worden. De dorpen hebben deze behoeften inmiddels geïnventariseerd en de gemeente is nu aan zet om de gevraagde bouw kavels te realiseren. Samenhangend met het woonbeleid moet er aandacht zijn voor de bereikbaarheid, voorzieningen in de directe omgeving en de veiligheid. Voor senioren wordt gevraagd om vroegtijdig in te spelen op de toekomstige woonbehoefte en de daarbij behorende wensen en eisen. Starterswoningen, appartementen voor senioren (hofjes) en de tiny houses (kleine woonruimte voor 10-15 jaar), een nieuw fenomeen in de woonwereld, verdienen extra aandacht. Een veranderende kijk op wonen vraagt van de overheid een andere blik op ruimtelijke ordeningsvraagstukken. Daarom wil CDA Dantumadiel flexibele woonvormen onderdeel laten uitmaken van de nog vast te stellen Omgevingsvisie. Door experimenten alvast ervaringen hiermee opdoen en delen. Woningcorporaties, zorginstellingen, maat-

schappelijke organisatie en de gemeente kunnen samen meer bereiken dan iedere partij afzonderlijk. Veel mensen voelen zich betrokken bij hun bebouwde omgeving. De tendens is dat bewoners meer keuzevrijheid en inspraak willen ten aanzien van hun directe leefomgeving. CDA Dantumadiel juicht dit toe. Maar dit betekent ook dat de gemeente moet durven loslaten en meebeewegen! Onze gemeente kenmerkt zich door veel groen en van oudsher een belangrijke rol voor de veehouderij. Dat betekent eerst bouwen in de woonkernen en als dat niet (meer) mogelijk is daarbuiten. Anderzijds moet zoveel mogelijk flexibiliteit gezocht worden bij de herinvulling van leegstaande boerderijen en schuren. Ook het opsplitsen van grote woonhuizen/winkels in kleinere zelfstandige woonruimten moet door de gemeente gestimuleerd worden. Daarom is het van groot belang om inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers zoveel mogelijk te betrekken bij deze keuzes.

Dat betekent concreet:

1. Voldoende bouwkvavels in alle dorpen.
2. Extra aandacht voor starterswoningen, (senioren-)appartementen, tiny houses en opsplitsen van woningen/winkels.
3. Levenslang en aangepast wonen.
4. Afschaffen belemmerende regels.
5. Ruimte voor aan-/bijbouw bij huidige woningen.

ZORG EN WELZIJN

Maatwerk en snelle hulp

De gemeente zorgt voor een geoliede zorgomgeving waarbij vroege signalering, maatwerk en snelle hulp de kernbegrippen zijn. Een aanvraag moet eenvoudig zijn. De verhouding indirecte en daadwerkelijke zorg moet 20%/80% zijn. De insteek moet zijn het voorkomen van complexe zorg. Preventie en voorlichting zijn van groot belang. Wanneer complexe zorg noodzakelijk is, moet direct worden gehandeld, zodat het traject zo kort mogelijk kan zijn. De gemeente is goed op de hoogte van de mogelijkheden van de verschillende zorginstellingen en zorgt voor effectief en efficiënt maatwerk en controle. Welzijnsactiviteiten moeten gericht zijn op de zwakkeren in onze samenleving. Dit betekent mensen helpen met de aanvraag van bijvoorbeeld toeslagen, kwijschelding en budgetbeheer. Daarnaast hulp aanbieden bij problemen en voorkomen van eenzaamheid. Samenwerken met kerken en andere maatschappelijke instellingen is daarbij van groot belang. Stichting Welzijn Het Bolwerk kan hier een belangrijke en coördinerende rol vervullen als laagdrempelig toegangslot. Inzetten op vroegtijdige signalering van hulpvragen, waarbij niet direct professionele hulp noodzakelijk is. De gemeente c.q. Het Bolwerk werft actief vrijwilligers, bijvoorbeeld mensen die met pensioen gaan of net gepensioneerd zijn. Mantelzorg is zeer belangrijk om goede zorg in stand te houden. Door de vergrijzing zal de zorgvraag alleen maar toenemen. De gemeente zorgt ervoor, indien de mantelzorger zelf geen vervanging kan vinden, dat er altijd een vervanger beschikbaar is. Onderzoek wijst uit dat relatief veel mantelzorgers overbelast zijn. De gemeente moet dit voorkomen. Budgetbeheer en schuldhelpverlening actief signaleren en integraal benaderen indien er ook sprake is van zorgproblematiek. Afstemming met de gebiedsteams en Het Bolwerk is dus noodzakelijk.

Tenslotte het abonnementstarief. Sinds 2019 (huishoudelijke hulp) en sinds 2020 betaalt men voor de meeste Wmo-hulp 19 euro per maand voor de Wmo-ondersteuning voor maatwerkvoorzieningen. De inkomensstoets is dus vervallen en iedereen betaalt, rijk of arm, een vast tarief van 19 euro per maand. Sindsdien regent het nieuwe aanvragen van mensen die voorheen nooit een beroep deden op Wmo-hulp. Gemeenten kunnen echter niet voor elke oudere bijvoorbeeld de schoonmaker financieren. Het leidt tot forse tekorten en met bezuinigingen tot gevolg, die juist de mensen raken die onze hulp het hardst nodig hebben.

Dat betekent concreet:

1. Beperking van administratieve rompslomp bij de zorg.
2. Actief en vroegtijdig signaleren van schuldproblemen.
3. Aandringen bij Den Haag op voldoende budget of wijziging van de regels van het abonnementstarief, waarbij alleen de laagste inkomens worden ontzien.
4. Ruimte in de regels opzoeken.

ECONOMIE

Investeringsklimaat

CDA Dantumadiel vraagt in het bijzonder aandacht voor de familiebedrijven. Deze bedrijven zijn niet alleen decennialang geworteld op de plek van ontstaan, maar dragen ook ruimhartig bij aan de leefbaarheid van de dorpen in Dantumadiel. CDA Dantumadiel wil een goed gemeentelijk investeringsklimaat ontwikkelen, onder meer door het versterken van het éénbedrijvenloket. Dit met proactief beleid aan de voorkant ter bevordering van het vestigingsklimaat. Deze vroegsignalering van kansen en knelpunten draagt bij aan de verbetering van het economisch beleid. Bedrijven hebben dan eerder rechtstreeks contact over vraagstukken die verder gaan dan die het bedrijvenloket behandelt. Het ontwikkelen van een toekomstvisie voor de detailhandelsector zou daar alvast een bijdrage aan kunnen leveren. Afstemming in de regio voor nieuwe bedrijventerreinen is van groot belang om versnippering tegen te gaan. Binnen de toename van de flexibilisering van de arbeidsmarkt trekken velen de stap naar een eigen bedrijf, ook in onze regio. Bied daarnaast ook zoveel mogelijk kansen aan zogenoemde Start Ups. Op deze wijze wordt de kennis weer naar de regio gehaald en blijven de afgestudeerde jonge mensen mogelijk in de regio wonen en werken. Een innovatieve uitdagende omgeving van bedrijven en Start Ups, die elkaar vinden, versterken en elkaars netwerk gebruiken om zo buiten de gebaande paden te komen tot succes.

Dat betekent concreet:

1. Ontwikkeling detailhandelsvisie.
2. Versterken en verbeteren aansluiting onderwijs met arbeidsmarkt.
3. Meer aandacht voor innovatieve bedrijvigheid. (Start Ups) door verbindingen met het onderwijs.

Toerisme en recreatie

Het gebied van Noordoost-Fryslân kenmerkt zich door rust, ruimte, een open karakter en diverse cultuurelementen. Een gebied dat bij uitstek geschikt is voor toerisme en recreatie en een bijdrage kan leveren aan een verantwoorde economische ontwikkeling. Dit mooie gebied is er niet alleen om te behouden maar ook om van te genieten. CDA Dantumadiel stimuleert de gastvrijheidseconomie. Dit kan door het sterker profileren van de regio in combinatie met het promoten van het plattelands- en cultuurtoerisme. CDA Dantumadiel vindt dat dit in nauwe samenwerking met de omliggende gemeenten moet worden gerealiseerd. CDA Dantumadiel blijft zich daarom inzetten voor Regiomarketing Noordoost-Fryslân. Dantumadiel biedt alles wat Fryslân mooi maakt.

Dat betekent concreet:

1. De gemeente stimuleert initiatieven met betrekking tot eet-/drinkgele-

genheden.

2. Nieuwe of uitbreiding van vakantieparken naar aard en schaal.
3. Een betere promotie van het Bûtefjild als wandel- en vaargebied.

Agrarische sector

De agrarische sector is in onze gemeente een belangrijke sector. CDA Dantumadiel wil de boeren in de gemeente perspectief bieden voor de toekomst. Niet alleen de economische activiteiten staan daarbij centraal, maar ook voor de landschappelijke bijdrage voor behoud van het coulisse-landschap is de landbouw een onmisbare factor.

Voedselproductie om jezelf te kunnen voeden, is voor elk land essentieel.

In Nederland kennen we, mede vanwege het gunstige klimaat, een lange

traditie van landbouw. De producten uit ons land worden wereldwijd

geëxporteerd en zijn befaamd om hun kwaliteit. De huidige stikstofcrisis

treft ons allemaal, maar zorgt ook voor uitdagingen, onder andere in de

veehouderij. Het Nationaal Landschap kan de agrariërs aanvullende inkom-

sten (subsidies voor groene diensten) bieden voor de beperkingen in de

bedrijfsvoering. Daarnaast moet er ruimte zijn voor verblijfsrecreatie

(boerencamping) en boerenwinkels.

Dat betekent concreet:

1. Ondersteuning van agrarisch landschaps- en weidevogelbeheer.
2. Ruimte bieden voor nevenactiviteiten.
3. CDA Dantumadiel stimuleert de duurzame veehouderij.
4. De gemeente moet voldoende contactmomenten hebben met de landbouworganisaties.

Infrastructuur

Een goed wegennet draagt bij aan leefbaarheid, toegankelijkheid en de economie. Veel inwoners in Dantumadiel werken buiten onze gemeente of volgen een opleiding in een andere gemeente. De kwaliteit van wegen en fietspaden moeten van een hoog niveau zijn om interessant te blijven als woongebied voor forensen. De verschillende vervoersmogelijkheden moeten niet alleen goed bereikbaar zijn, maar moeten ook goed op elkaar aansluiten. Speciale aandacht moet er zijn voor jongeren die naar school reizen en ouderen die zo lang mogelijk zelfstandig willen en moeten wonen. We stimuleren fietsgebruik door de fietseninfrastructuur nog veiliger te maken. In het algemeen wordt er in de dorpen en in de 60 kilometerzones te hard en door sommigen veel te hard gereden. In de dorpen en in de 60 kilometerzones moeten er geregeld snelheidscontroles worden uitgevoerd. Openbaar vervoer moet goed bereikbaar zijn, ook in de buitengebieden (belbus). Daarnaast moeten er bij de op- en afritten van de Sintrale As en bij de treinstations voldoende carpool- en parkeerplaatsen zijn.

Dat betekent concreet:

1. Het verbreden van de fietspaden in het buitengebied.
2. Met name op de zogenoemde ruilverkavelingswegen voldoende ruimte

voor het zware landbouwverkeer én de fietsers.

3. Geregeld snelheidscontroles in de dorpen en in de 60 kilometerzones.

4. Verbetering van de verkeersveiligheid in de dorpen Damwâld en Rinsumageast door het toestaan van het zware landbouwverkeer op de Lauwersseewei.

DUURZAAMHEID

Energie

De gemeente Dantumadiel wekt in 2030 70% van de benodigde elektriciteit op een duurzame wijze op. CDA Dantumadiel vindt het belangrijk dat niet alleen overheden maar ook inwoners de mogelijkheden krijgen om mee te doen in deze verduurzaming. Verduurzamen begint met goed isoleren van alle woningen en overige gebouwen. Daarnaast moet het gedrag worden gewijzigd. Bewuster omgaan met water (korter en minder vaak douchen), neem de fiets in plaats van de auto en dergelijke. De gemeente heeft met name bij het isoleren een informerende en faciliterende rol. CDA Dantumadiel zet zich in om beleidsruimte te creëren voor proefprojecten in dorpen of wijken. CDA Dantumadiel is er geen voorstander van om landbouwgrond te bestemmen voor zonneparken. In Dantumadiel is er geen ruimte voor grote windmolens, wel moeten er mogelijkheden komen voor het zogenoemde Groninger model en niet alleen voor agrariërs, maar ook bij dorpen of wijken, indien er tenminste voldoende draagkracht hiervoor is.

Dat betekent concreet:

1. De gemeente stimuleert en faciliteert het isoleren van woningen en dergelijke.
2. Plaatsen van kleine windmolens, het zogenoemde Groninger model.
3. Vanaf de basisscholen de kinderen al bewust maken van een schoner leefmilieu en zuinig gebruik van water en energie (de Klyster kan hierbij ondersteuning verlenen).

Kapitaalgoederen beheer

De gemeente heeft verschillende kapitaalgoederen in bezit, zoals wegen, bruggen, gemalen en gebouwen. De verschillende meerjaren-onderhoudsplannen moeten minimaal om de vier jaar geactualiseerd worden. Hoe actueler de plannen, hoe beter de inschatting van het onderhoud geraamd kan worden en hoe lager de kosten op lange termijn zullen zijn.

Dat betekent concreet:

1. De doorgaande wegen en fietspaden worden op het niveau basis onderhouden.
2. De overige wegen en straten periodiek schouwen en gaten en verzakkingen direct herstellen.
3. Een tienjarig baggerplan laten opstellen en planmatig uitvoeren.

Gemeentefinanciën Wer wat mear fleis op de bonken!

Door de miljoenen-verliezen in de jaren 2018 en 2019 is het eigen vermogen van de gemeente Dantumadiel beneden de stressgrens gedaald. Extra uitgaven bij de Wmo en de jeugdzorg zijn enkele van de oorzaken. Daarnaast heeft de gemeente Dantumadiel sinds 2010 voor ruim 40 miljoen in de gemeenschap geïnvesteerd, onder andere de Sintrale As, De Wingerd, basisschool De Tarissing en het mfc De Beijer in Rinsumageast, de Brede school in De Westereen, Kansen in Kernen (KIK) in De Falom, Damwâld en Feanwâlden en de Campus Damwâld. Zeer nuttige investeringen, maar de inkomsten van de gemeente zijn in die jaren niet voldoende mee omhooggegaan. In de periode 2025 – 2035 moeten de basisscholen in Broeksterwâld, Feanwâlden en Wâlterswâld vernieuwd of gerenoveerd worden en dit geldt ook voor de sporthallen in Feanwâlden en De Westereen. Thans is daar geen financiële ruimte voor. Om de gemeentelijke financiën weer voldoende op peil te brengen, moeten er de komende jaren aanzienlijke ombuigingen plaatsvinden. In de afgelopen drie jaar (2019/2021) is de OZB-particulieren met ruim 70% verhoogd. De lasten voor de inwoners kunnen de komende jaren niet weer extra worden verhoogd. CDA Dantumadiel vindt dat de bezuinigingen met name gevonden moeten worden in de bestuurskosten. Daarnaast moet de algemene uitkering van het rijk structureel worden verhoogd. Op die manier krijgt de gemeente Dantumadiel wer wat mear fleis op de bonken!

Dat betekent concreet:

1. Afvalstoffen- en rioolheffing moeten kostendekkend zijn.
2. CDA Dantumadiel zet zich in om de OZB niet meer dan het inflatiepercentage te laten stijgen.
3. De leges moeten zoveel mogelijk kostendekkend zijn.
4. Bezuinigen op de bestuurskosten.

De bestuurlijke toekomst van Dantumadiel

Hoeveel mag een bestuurlijk zelfstandig Dantumadiel kosten?

CDA Dantumadiel vindt dat het niet over de vorm van het gemeentelijk bestuur moet gaan, maar over de kwaliteit, betaalbaarheid en benaderbaarheid ervan voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De huidige structuur zorgt voor irritaties bij het bestuur van zowel Dantumadiel als Noardeast-Fryslân, maar ook bij de ambtelijke organisatie. De brandjes worden tot nu toe geblust, maar dit vraagt veel energie en kostbare tijd. Deze tijd (lees:geld) kan beter worden besteed aan de inwoners. Het team Dantumadiel leek een verbetering, maar is, zo blijkt binnen een jaar, ook geen oplossing! Het college van Noardeast-Fryslân heeft nl. in november 2021 de dienstverleningsovereenkomst per 1 januari 2024 beëindigd. Dantumadiel dient nu op korte termijn te kiezen, nl. tussen:

- a. Weer volledig zelfstandig, dus het weer opbouwen van een eigen ambtelijkeorganisatie.
- b. Weer volledig zelfstandig, maar met het opbouwen van een kleinere

eigen ambtelijke organisatie en de meeste uitvoerende diensten afnemen van andere gemeenten en/of organisaties.

c. Dantumadiel fuseert alsnog met Noardeast-Fryslân en/of er vindt een herindeling plaats met de buurgemeenten.

Keuze a. is de duurste variant, je moet nl. weer een volledige ambtelijke organisatie opbouwen. Keuze b. is iets goedkoper, maar je moet wel weer samenwerken met andere gemeenten/organisaties. Keuze c. is voor CDA Dantumadiel in feite de enige realistische variant.

Dat betekent concreet:

- Dantumadiel fuseert en/of er vindt een herindeling plaats met de buurgemeenten.

DOELN PER DORP

Dorpen in ontwikkeling

CDA Dantumadiel belooft u geen gouden bergen. Wij zetten ons wel in voor uitvoerbare doelen. Wij geloven in een Dantumadiel van mensen die samen vooruit willen en samen de schouders er onder zetten. Vanuit die gedachte gaat het CDA zich inspannen voor de mienskip van de dorpen in Dantumadiel.

Damwâld

1. Zoeken en realiseren van de verbinding tussen de verschillende sportverenigingen, de campus en het Botkepark (recreëren, leren en sporten).
2. Het creëren van 'goedkopere' woonruimte (bijvoorbeeld in de vorm van tiny houses) en het zorgen, in verband met een goede doorstroming, voor voldoende woningaanbod.
3. Het versterken van het winkelcentrum als regionaal koopcentrum in Noordoost-Fryslân.
4. Meer bedrijfskavels.
5. Hofjes voor senioren.
6. Collectief dakenplan bij verduurzaming industrieterreinen

Broeksterwâld, De Falom en Readtsjerk

1. Herinrichten van de dorpskern (Brink, Kavelwei en Feitsmawei).
2. Leefbaarheid (woningen jeugd en senioren).
3. Ontwikkelen bedrijventerrein, rotonde richting de Sintrale As.
4. Onderhoud wegen en groen.
5. Hofjes voor senioren.

De Westereen

1. Het uitvoeren van het verkeersplan.
2. Hofjes voor senioren.
3. Collectief dakenplan bij verduurzaming industrieterreinen.

4. Inzet voor de westelijke ontsluiting.
5. Herinrichting Foarstrjitte

Driezum en Wâlterswâld

1. Uitwerken plan voor schoolhuisvesting (brede Driezum en Wâlterswâld).
2. Recreative verbinding vanuit Driezum met h...
3. Realiseren betaalbare nieuwbouwkavels uitbr... plan Waldhiem Wâlterswâld.
4. Inhaalslag onderhoud groen, trottoirs en fiets... beide dorpskernen.
5. Kleinschalige recreatie op Rinsma Pôle.

Feanwâlden

1. Een breed gedragen plan voor een mfc in Feanwâlden.
2. Een plan voor een nieuwe brede school in Feanwâlden.
3. Hofjes voor senioren.
4. Op de Iisbaanstrjitte ongeveer 10 tiny houses in de verhuur.
5. Collectief dakenplan bij verduurzaming industrieterreinen.

Rinsumageast en Sibrandahûs

1. Geen zwaar landbouwverkeer door het dorp met uitzondering van bestemmingsverkeer.
2. Verbinding Eeltsjemar met bevaarbaar water.
3. Herinrichting en doorvaart van de dorpskern.
4. Kleinschalige woonvormen met mantelzorgwoningen, een zogenaamd Knarrenhofproject.
5. Verbetering wandelpaden in het Geastmerbosk.

Verkiezingsprogramma 2022-2026